

Csicsay Alajos

Egy elhallgatott per a nyolcvanas évek közepén

Mivel a tanárok elfogadták a szalagavatói vacsorát, melyre a diákok szülei hívták meg őket, a gimnázium igazgatója ellen a munkaadója „jogcím nélküli meggazdagodás” ürügyén fegyelmi eljárást indított. Büntetése nyilvános megrovás, azaz „verejné pokarhanie” lett. Történt mindez az 1985/86-os tanévben. Az elmarasztalt személy a Komáromi Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium frissen kinevezett, fiatal igazgatója, Keszegh István volt.

■ Feleségemmel, aki jogász, úgy gondoltuk, nem engedjük meg, hogy tisztségem betöltésének mindjárt az elején – ugyanis 1985. április 9-én neveztek ki – megfélemlítsenek vagy legalábbis elbizonytalanítsanak, hogy majd később utasítgassanak olyan döntések meghozatalára, melyek semmilyen körülmények között nem vállalhatók. Pereltem hát a munkaadómat, aki nem más volt, mint a kerületi nemzeti bizottság, és végig vittük a hónapokig elhúzódó ügyet, de megérte. Másodfokon törölték a büntetést, és én emelt fővel végezhettem tovább a munkámat.

■ Ez akkor párját ritkító, merész tett volt, de persze elsumákolták. Később nem bosszulták meg rajtad?

■ Semmi olyasmit nem tettem, amibe belekapaszkodhattak volna. Egyébként sem a szalagavatói vacsora volt az ok arra, hogy belém kössenek, hanem egészen más. Emlékezhettünk rá, legalábbis mi, korosabbak, hogy a

nyolcvanas évek elején egy jól megszervezett támadás indult a magyar iskolák ellen, amit közös összefogással, éppen egy évvel az én kinevezésem előtt sikerült kivédeni. A magyar nyelvű oktatás leépítésére irányuló törvényjavaslatot levették napirendről, de a szándék, mint később tapasztalhattuk, lappangva tovább élt. Minden rossz volt, amit a nemzeti tudat fenntartása érdekében tettünk. Az olyan csekélységnek tűnő dolog is, mint a miénk. Első komáromi osztályom és évfolyamtársaik iskolánk szalagavató ünnepségén magyar viseletben táncoltak palotást, és először öltötték magukra ballagáskor a matrózblúzt. Azóta ez már hagyomány, ám mindjárt akadt olyan, akinek szemem szúrt.

■ A „szűrős szeműek” alattomoságai arra kellettek a hatalomnak, hogy ránk bizonyítsák, növendékeinket nem odaadó hazafiságra neveljük, sőt szeparáljuk is őket, ezért az államnyelvet sem sajátíttatjuk el velük rendszeren.

■ Ennek jogos cáfolására akár az egész családom példaként szolgálhat, mert feleségemmel mindketten Prágában tanultunk tovább, s gyermekeiknek is majdnem második otthona lett Csehszlovákiának az akkori fővárosa.

■ Mielőtt rátérnénk életpályád leírására, kérlek, vázold fel, honnan indultál és hogyan!

■ Szüleim második gyermekeként születtem 1950. június 25-én

Marcelházán. Ha nem előzőtt volna meg majdnem három és fél évvel egyetlen testvérem, ki tudja, hogyan alakult volna a szüleim sorsa. Béla ugyanis 1947. január 19-én jött világra, akkor, amikor községünk csehszlovák deportálására kijelölt családait katonai felügyelet mellett pakolták teherautókra, majd marhavagonokba. Amikor szüleimre került a sor, édesanyám már előrehaladott állapotban volt, ezért otthon maradhatott, de a család többi tagját, beleértve édesapánkat is, elvitték.

Térségünkben akkor is válságos helyzet volt (1956), amikor iskolába kezdtem járni a szülőfalunkban, amiből mi, gyerekek, semmit sem észleltünk. Zámbo tanító néni az első osztályban, a maga emberszeretettel, olyan indíttatást adott, amilyent minden gyereknek szívből kívánok. Élete végéig figyelemmel kísérte egész életutamat, s nyilván nemcsak az enyémet. A felső tagozatos tanítóim közül legszívesebben Sziegeli Joachim és Szabó Zsuzsanna (aki később az egyik komáromi alapiskolában a gyermekeinket is matematikára tanította) emlékszem. Részükről a kemény, de következetes szigor és a fegyelem – ami engem mindig vonzott –, fordította hajlamomat, majd érdeklődésemet a matematika felé. Annak ellenére, hogy éppen olyan csínytevésben résztvevő gyerek voltam, mint a többi, iskolánk minden tanulóival és tanítójával jó volt a kapcsolatom. Életem első tanulmányi versenyén, a

matematika olimpián járási első lettem, és a Szabad Földműves újságban indított kétéves versenyt is megnyertem.

Tanulmányaimat a komáromi gimnáziumban folytattam. Egy évig bejáró, majd bennlakó diák lettem. Igazi diákéletet éltem. Ami az iskolában történt, abban többnyire részt vettem: ha irodalmi színpad alakult, ott szerepeltem, ha klubfoglalkozás, abba kapcsolódtam be, persze leginkább a matematika – fizika – kémia szakkörbe, de az iskolai sportbajnokságot sem hagytam ki.

Életem későbbi alakulásában két ember – két vérbeli pedagógus – Oláh Imre matematika-fizika szakos tanár, az osztályfőnököm és Gáspár Tibor magyar-történelem szakos tanár játszott döntő szerepet. Példájuk kiemelten jellemformáló volt számomra, később is a nyolcvanas években, amikor már kollégák lettünk.

Érettségi előtt, bátyámat követve, én is a nyitrai főiskolára készültem, de Oláh tanár úr azt mondta: „Neked, fiam, Prágában a helyed”. Így hát tanulmányaimat 1968-ban Prágában folytattam a Károly Egyetem matematika-fizika tanárképző szakán. A légkört ott nemcsak a világszínvonal határozta meg, hanem az intézmény emberi nyitottsága is. Ott mindegy volt, milyen anyanyelvű a diák. Ha észrevették, hogy szavai mögött rátermettség és tudás van, nemzetisége miatt nem üldözték el, mint sajnos némelyeket egyes szlovák egyetemekről, hanem felkarolták, sőt még tisztelték is. Aki viszont nem felelt meg a követelményeknek, mindegy volt, honnan jött, nem túrték el, hogy kínlódjon, hanem már az első évfolyamban eltanácsolták. Elejével persze én is törtem a cseh nyelvet. Kaspar professzor óráján történt – aki nemzetközileg elismert szaktekinetly volt –, hogy néhány diáktársam megmosolyogta a kiejtésemet, illetve mondataim hibás megfogalmazását, a tanár úr pedig illetően tette helyre a dolgokat: „Gondoljanak bele, diák urak, ha most itt önöknek kellene németül vagy oroszul előadniuk...”, és megdicsért a megoldásomért.

Prágában én is „adys” diák lettem, és az is maradok életem végéig. Az ottani Ady Endre Diáklklubnak kezdettől fogva egyéniséget, ugyanakkor közösséget formáló ereje volt. Ott tanultunk meg vitatkozni az élet és a világ dolgairól. Prágában tanultam

meg a másság, a másképp gondolkodás elfogadását, és szerettem meg a csehek jellegzetes mentalitását. És hát ott ismertem meg énem jobbik felét, a komáromi Kubica Margitot (Titit), aki akkor jogot tanult, majd végzett ugyanazon az egyetemen, mint én. Lányunk, Tünde is a Károly Egyetem diákja lett a jogi fakultáson, ahol PhD. fokozatot szerzett, s pont azokat a padokat koptatta, melyeket az édesanyja, s azokat az utcákat rótt, amelyeket mi is egykoron. A példa ragadós. A matematika „megfertőzte” Balázs fiamat is, olyannyira, hogy egyszer kijelentette, majd ő is tanítani fog, de csak felsőbb iskolában. Az egyetem elvégzése után PhD. fozattal bele is kóstolt; kutatásai mellett egy évig tanított a Budapesti Műszaki Egyetemen, amíg nem ment ki külföldre kutatni. Jelenleg Budapesten a Rényi Matematikai Kutatóintézetben szintén mint kutató dolgozik.

■ Tehát tanár lettél. Hol kezdted el a pályádat?

■ Szerettem volna Komáromban, de akkor ott éppen nem volt szabad hely, ezért elfogadtam a Nagymenyeri Magyar Tannyelvű Gimnázium igazgatójának, Szuh Kálmánnak a meghívását, aki személyesen keresett fel, mondván, a hírem már eljutott hozzá. Sokat nyomott a latban, hogy lakást is felkínált. Az sem volt akadály, hogy alig kezddhettem el tanítani, egy évre be kellett vonulnom katonának, majd mikor leszereltem, megnősültem és 1977-ben a család is Nagymenyerre költözött.

Megyeren színvonalas munka folyt, jól felkészült kollégák közé kerültem, akik segítettek az elindulásban. Az alapiskolával is rendezett volt a kapcsolat, néha benéztem hozzájuk egy-egy matematikaóra. Szakkört szerveztem, és bekapcsolódtam a Csemadok városi szervezetének a munkájába is. Ez lett az adys korszaknak a folytatása. Varga László kollégával és barátommal megalapítottuk a Csemadok Klubot, aminek elnöke lettem. Aktívan bekapcsolódtunk az akkori Nyári Művelődési Táborok szervezésébe, és tagja lettem az országos Klubtanácsnak. Nejem a kislányunkkal otthon volt fizetett szabadságon, s mi a klubelőadások után a lakásunkon folytattuk a családi összejöveteleket. Rendkívül szép időszak volt ez az életemnek.

■ Mennyi ideig tartott?

■ Csak három esztendeig, mert

Nagymenyeren a gimnáziumot 1978-ban szakközépiskolává kezdték átszervezni, ezért kevesebb lett a gimnáziumi osztály. A család 1979 februárjában visszaköltözött Komáromba, én maradtam Megyeren, de a terveim közt szerepelt, mihelyt lehetőség lesz rá, megyek utánuk. Erre 1980-ban került sor, s mindjárt osztályt is kaptam, az egykori alma materemben – nem is akármilyent!

■ Ám alig telt el öt év, és te lettél az egykori „alma matered” igazgatója. Ez hogy történt?

■ A gimnázium vezetésében az 1980-as évek közepén változás állt be, ami bizonytalan helyzetet teremtett. Az addigi igazgató, Horváth József húsz év után nyugdíjba ment, helyébe egy Dél-Csehországból érkezett, Komáromban teljesen ismeretlen személyt neveztek ki, aki pár hét múlva el is ment az iskolából. Újra Horváth Józsefet bízták meg az intézmény vezetésével. Ekkor szólítottak meg az általam nagyra becsült, tapasztalt kollégák (Hatvanger László, Oláh Imre, Gáspár Tibor, Szénássy Zoltán), hogy vállaljam el az igazgatói tisztséget. A biztatás, pláne a felkérés, teljesen váratlanul ért. Nem igazán volt ez akkoriban egyszerű kihívás, hiszen párttag sem voltam, és évek óta a Csemadokban az akkori elvárásoknak nem mindig tetsző dolgokat „műveltem” Bajnok Istvánnal és a másokkal. Ezek az évek azonban egy kicsit a nyitás éve is voltak. Az említett tanártársak véleménye sokat számított, és az addigi igazgató is támogató volt, hát igent mondtam. Így lettem 34 évesen, pártton kívülként az akkori Nyugat-Szlovákiai terület tán legfiatalabb igazgatója, egy rangos, magyar felvidéki gimnáziumban.

- Nemrég hallottam valakitől, hogy a gimnázium diákjainak száma már meghaladja a 800-at.

■ Ennyi sohasem volt. A 2013/14-es tanévben, tehát ma 520 diák, 19 osztályban tanul, s a tanárok száma 42. Büszkén vallhatom, hogy vezetésem alatt növekedett meg lényegesen a diáklétszám. Az 1984/85-ös tanévben, 16 osztályban a nappali tagozaton 355 fiatal tanult, de volt esti tagozatunk is 54 diákkal. Az 1989/90-es tanévben már 5 párhuzamos osztályt sikerült indítani, 179 tanulóval, először a gimnázium történetében, s a tanári kart 54 pedagógus képezte. Ez azt jelenti, hogy a diákok száma öt év alatt 200-zal lett több. Sajnos ma sokan úgy

vélük, ez amolyan magától értetődő dolog volt. Igazgatásom ideje alatt Rácz Lajos kollégával, iskolánk pályaválasztási tanácsadójával egy jól működő kapcsolatrendszerrel sikerült kiépíteni a Komárom vonzáskörébe tartozó alapiskolákkal. Személyesen mentünk el minden iskolába, hogy hiteles információkat tudjunk adni a gimnáziumunkról nemcsak az igazgatóknak, hanem a tanulóknak, a tanáraiknak és a szülőknek is. Számomra nagyon tanulságosak voltak ezek a beszélgetések.

300 éves iskolánk a háború utáni államosításig a bencés szerzetesrend volt. Szellemi hagyatékuk a megváltozott társadalmi körülmények ellenére is példás oktató-nevelő munkára kötelezett bennünket. Az iskolaigazgatóknak viszont nemcsak pedagógiai feladataik voltak, hanem nekik kellett gondoskodniuk az épület karbantartásáról, beleértve a rekonstrukciós munkákat is, ami rengeteg kilincseléssel járt, mert hol pénzt nem kaptunk eleget, hol az építvállalatok voltak foglaltak. Ilyen körülmények között sikerült záros határidő alatt elvégeztetni a földcserét, s közben visszanyerni a földszinti tantermeket, melyeket a szlovák gimnázium használt.

■ Meddig voltál igazgató?

■ Majdnem hat és fél évig. Ugyanis az 1989-es fordulatot követően a kollégáim két alkalommal is teljes bizalmat szavaztak, így töretlenül végezhettem munkámat az 1991-es tanév végéig. Ekkor adtak ki egy utasítást, hogy aki öt évig vezető tisztséget töltött be az iskolában, tovább nem maradhat. Nem jártam akkor utána, ez jogos rendelkezés volt-e vagy sem, annyi biztos, hogy egy magasabb szintű vizsgálaton nem ment volna át, mert alkotmányvértő volt és főleg diszkriminatív. Bár szívem szerint folytattam volna a munkát, terveim voltak és sok-sok lehetőséget láttam még, de alapos megfontolás után úgy döntöttem, elfogadom e helyzetet. Ekkor lett az iskola igazgatója Ipóth Barnabás, én pedig folytattam a tanítást, amiben igazi örömöm telt.

■ Meg a közszereplést is tovább vállaltad.

■ 1979 tavaszán költöztünk vissza Komáromba, mert feleségem már egy éve munkába állt a városban, én pedig naponta utazgattam Nagymenyere, mint említettem, 1980 közepéig. A

kulturális-szervező munkát folytattam Komáromban is. 1992-től 1999-ig láttam el a Csemadok Komáromi Alapszervezetének elnöki tisztségét. Ez idő alatt sikerült saját székházat venni a szervezetnek. Feleségem mint ötlegetgazda-jogász megtalálta a módját, hogyan lehet ezt hivatalosan nyélbe ütni. Ez a Kossuth téri épület ad otthont mindmáig különböző rendezvényeknek, előadásoknak, kiállításoknak, összejöveteleknek. Hogy mi, mármint a vezetőség, a kilencvenes években ki mindenkit hívtunk meg a magyarországi és a szlovákiai neves személyiségek közül beszélgetésekre, hadd ne soroljam fel.

1990-ben Sidó Zoltán és társai mellett ott voltam a Jókai Mór Városi Egyetem megalapításának kezdeményezői között, és alapító tagja vagyok a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének is.

■ Tegye hozzá, az első 12 között voltál, akik az alakuló közgyűlés előkészítését végezték, és dokumentumok tanúsítják a szerepvállalásodat is e szakmai szervezetben, továbbá azt is, hogy milyen sikeres tehetséggondozó voltál a pályád folyamán. Nem ártana, ha ez utóbbit most konkretizálnánk.

■ Több, mint másfél évtizede szervezem a Kenguru matematikai versenyt, 1994-től pedig a Zrínyi Ilona Nemzetközi Matematika Verseny felvidéki fordulóját. Évente részt veszek (előadóként is) a Rátz László Matematikai Vándorgyűlésen, amit nyári egyetemnek is nevezhetnénk. 2011-ben első alkalommal sikerült az 51. Vándorgyűlést határon kívül, és éppen nálunk, Komáromban megszervezni a Selye János Egyetem támogatásával, ahol a főszervezők egyike voltam. Részt veszek a Veszprémi Műszaki Egyetem tehetséggondozó programjának megvalósításában, így hát az Erdős Pál Matematikai Tehetséggondozó Iskola oktatója is vagyok.

■ Milyen más szakmai képzés és továbbképzés előadója voltál, illetve vagy még?

■ A Komáromi Városi Egyetem igazgatója, Sidó Zoltán felkérésére tíz éven át előadásokat tartottam a soproni Benedek Elek Óvónőképző Főiskola kihelyezett tagozatán. Igazából nem is matematikát tanítottam ott, hanem matematikával való játékot. Kevesen tudják, hogy a főiskolai anyagot végül is el lehet játszani az óvodában. Ha így fogjuk fel az „óvo-

dai matematikát”, akkor e tantárgy tanításával nem lesz gond a gyerekekkel majd az iskolában sem.

■ Úgy tudom, ez az első, a 2013/14-es tanév, amelyben megkezdődött a nyugdíjas életed. Milyen érzés ez számodra?

■ Örömmel tölt el, hogy a pedagógusi pályán töltött életem nem volt hiabavaló, amit az elmondottakon kívül az is bizonyít, hogy tanulóim szerették az általam tanított matematikát. A kerületi versenyeken eddig 140 tanulómmal lett eredményes megoldó, a 2011-es év volt a legkiemelkedőbb, amikor 12 diákom lett eredményes, s közülük 7-en végeztek első helyen, megelőzve a kerület összes iskoláját. Munkámért több elismerést kaptam, díjakat is, közülük legrangosabb az SZMPSZ által 2004-ben nekem ítelt Felvidéki Magyar Pedagógus Díj, amellyel több éves munkámat ismerték el, igyekeztemet a pedagóguspályán; a Szlovák Iskolaiügyi Minisztériumtól a Szent Gorazd-emlékérem kislakettjét kaptam meg, 2011-ben pedig, az 51. Rátz László Matematikai Vándorgyűlésen, Beke Manó Emlékdíjat. E kitüntetés értékét növeli, hogy 1950-ben alapították, s a határon túliak közül eddig mindössze négyen kaptuk meg: Bence Mihály és Olasz Ferenc Erdélyből, Oláh György és én a Felvidékről.

■ Remélhetőleg nem fogsz unatkozni ezután sem.

■ Biztosan nem, mert nyugdíjasként óraadó tanár vagyok a Selye János Gimnáziumban, továbbra is szervezem a Kenguru versenyt, a Zrínyi Ilona Matematikaversenyt, illetve 2013 novemberében újra indítottuk a Nagy Károly Matematikai Diáktalálkozót, amelyet a közelmúltban elhunyt drága barátom és kollégám, Oláh Gyuri szervezett húsz éven keresztül. Sok örömöm telik gyermekeinkben, akik a nyomdokainkba léptek és haladnak, sőt fiam már le is körözött engem. Iskolás unokánk, Gábor még csak második osztályos, de már sikeresen szerepel a matematikai versenyen. Így hát lehetőségem lesz majd vele is „huncutkodni” a matematika világában. Komárom Jókai városa, s az író pedig lelkes kertész volt. Itt az ember nem élhet kert nélkül, ami szőlőt, virágot, egyéb szépséget és finomságot ad. Jókai szerint a komáromi Erzsébet-sziget, ahol a mi kertünk is van: „... télen gondolatot, nyáron gyümölcsöt terem.”